

Din izvoarele literare rezultă că romanii au adus la miazăzi de Istru, în imperiu, în două reprize, triburi de carpi. Prima colonizare ar fi avut loc în timpul lui Aurelian¹, mai exact în anul 273, iar a doua în timpul lui Diocletian², cam prin anii 295–298.

Nici una dintre fântînile literare nu ne oferă vreun reper direct privitor la zona de la sud de Dunăre unde s-au stabilit carpii.

În atari condiții toți cercetătorii din trecut³ ori din vremurile noastre⁴ care s-au ocupat direct sau tangențial de problema carpilor, atunci când au căutat să circumscrie aria geografică de la sud de Dunăre în care au fost colonizați carpii, au apelat la o informație a lui Ammianus Marcellinus, informație bine cunoscută specialiștilor. Istoricul roman descriind evenimentele legate de cea de-a doua campanie a lui Valens împotriva goșilor, notează că împăratul a fost obligat la un moment dat să-și cantoneze oștile *propre carporum vicum*.

Dar mai bine să dăm glas textului însuși: „*Anno secuto ingredi terras hostiles pari alacritate conatus fluvius Danubii gurgitibus vagatis impeditus mansit immobilis propre carporum vicum stativis castris, ad usque autumnum locatis emensum. Unde quia nihil agi potuit dirimente magnitudine fluentorum Marcianopolim ad hiberna discessit*”⁵. (În anul următor încercând să intre cu aceeași grabă în ținutul dușmanului a fost împiedicat de umflarea apelor Dunării și a rămas pe loc în apropiere de satul carpilor, dînd poruncă să se măsoare pînă în toamnă o tabără de vară. De acolo neputînd face nimic din cauza mărimii apelor s-a dus în tabăra de iarnă de la Marcianopolis)⁶.

Nu încapе îndoială că acest *vicus carporum* se afla undeva în zona Hirșova (Carsium, în antichitate) de vreme ce în anul 368 trupele romane care urmau să treacă în *barbaricum* în urmărirea goșilor trebuiau să traverseze Dunărea prin vadul de aici; de unde și încheierea că împrejurimile Hirșovei au făcut parte din regiunea de colonizare a carpilor la finele veacului al III-lea e.n.

Ne grăbim să adăugăm că pînă acum cîțiva ani⁷ toți cercetătorii au văzut în *vicus carporum* din pasajul mai înainte citat un nume propriu, în alte vorbe, un toponim legat de așezarea carpilor la sud de Dunăre.

Este foarte probabil ca *vicus carporum* din textul lui Ammianus Marcellinus să fi fost un sat locuit de carpi aduși în Dobrogea către sfîrșitul secolului al III-lea e.n., însă în cazul de față, el nu este un toponim și de aceea nu trebuie tradus prin „satul carpilor”.

Prin sintagma *propre carporum vicum* din textul lui Ammianus Marcellinus trebuie să înțelegem că trupele romane au tăbărit lîngă un *sat al carpilor*, adică în apropiere de un sat locuit de carpi și nu lîngă o localitate numită „Satul Carpilor”.

Admițînd că avem de a face cu un toponim, *ipso facto*, ar trebui să admitem că numărul carpilor „colonizați” în Dobrogea a fost așa de mic încît el a încăput în limitele unei singure localități, numite — în consecință — Satul Carpilor.

Or, știrile literare nu vin în întîmpinarea unei asemenea teze. Ele vorbesc de transferarea în provincia dintre Dunăre și Marea Neagră a „întregului neam al carpilor”. Desigur, așa cum au arătat-o și alți cercetători, nici vorbă nu poate fi de strămutarea la sfîrșitul secolului III e.n.⁸, la sud de Dunăre, a tuturor carpilor, dar numărul celor aduși aici trebuie să fi fost totuși suficient de mare; în consecință, el n-avea cum începe într-un singur vicus, de felul celuiua consemnat în opera lui Ammianus Marcellinus.

Acestea sînt elementele principale care ne îndrituiesc să socotim că *vicus carporum* din textul lui Ammianus Marcellinus este un sat oarecare al carpilor colonizați în Dobrogea, în a doua jumătate a secolului al III-lea e.n.⁹.

Referindu-ne la strămutarea carpilor în regiunile sud-dunărene trebuie să recunoaștem că aceasta nu este certificată — în chipul cel mai limpede — de cercetările arheologice.

După unii specialiști ar exista totuși în Dobrogea anume fragmente susceptibile de a fi puse pe seama carpilor¹⁰, dar numărul acestor fragmente ceramice, adăugăm noi, este atît de restrîns încît el nu se poate înscrie într-un raport direct proporțional cu mulțimea carpilor stabiliți la sud de Dunăre în vremea lui Aurelian și apoi în aceea a lui Diocletian.

În plus, fără să negăm posibilitatea ca unele dintre cioburile respective să aparțină carpilor, noi socotim că datorită nedefinirii totdeauna cu exactitate a caracterelor tipologice și a condițiilor stratigrafice în care au fost găsite, ele nu se pot constitui într-o dovadă peremptorie că triburile de carpi aduse la sud de Istru către sfîrșitul secolului al III-lea au fost așezate în cutare sau cutare loc din fosta Scythia Minor.

Oricum ar fi, numărul documentelor arheologice, în speță, fragmentele ceramice descoperite în Dobrogea și care pot fi puse pe seama carpilor, este extrem de mic. Realitatea în sine nu se datorează nici hazardului și nici modului incomplet al investigațiilor arheologice.

Dept urmare, se ridică în chip necesar întrebarea: „Ce s-a întîmplat cu cultura materială a carpilor așezați la miazăzi de Istru, înspre sfîrșitul secolului al III-lea, e.n.”?

Răspunsul nu poate fi decît unul: cultura materială a carpilor stabiliți în Imperiul roman și-a încheiat existența odată cu trecerea purtătorilor ei în ținuturile sud-dunărene.

Faptul nu trebuie să ne mire cîtă vreme același fenomen s-a petrecut și cu alte populații în migrație care s-au așezat definitiv sau pentru oarecare timp în ținuturile de la miazăzi de Dunăre. Avem în vedere, de pildă, pe goți, pe bastarni și chiar pe slavi, dar numai pe acei slavi care au trecut Dunărea în primele decenii ale veacului al VI-lea¹¹.

Toate aceste neamuri, traversînd fluviul, au renunțat la tradiționala lor cultură materială și unii chiar la cea spirituală, însușindu-și, în schimb, aproape instantaneu cultura și civilizația romană. Motivele trebuie căutate nu numai în superioritatea culturii materiale a romanilor ci și în eventuala politică protecționistă — dacă o putem numi așa — pe care o va fi manifestat-o autoritatea de stat romană vizavi de proprii ei meșteșugari.

NOTE

1. Aurelius Victor Liber de Caesaribus, 39, 43. Vezi, *Fontes Historiae Daco-Romanae* (în continuare *Fontes*), II, București, 1970, p. 24—25; Pentru înfrîngerea carpilor în 272 vezi *Scriptores Historiae Augustae*, F. 171—172. Aurel. 30, 4; Vezi și *Fontes* II, p. 106—107.
2. Vezi Aurelius Victor, loc. cit., Eutropius,

IX, 252; Vezi și *Fontes* II, p. 38—39; Orosius VII, 25, 12; Vezi și *Fontes* II, p. 194—195.

3. De exemplu, V. Părvan, *Histria*, VII, 10—106. R. Vulpe, *Histoire ancienne de la Dobroudja*, București, 1938, p. 276, 305, 310; *Idem*, în *Din Istoria Dobrogei* II, București, 1968, p. 111, 273. Carl Patsch, *Beiträge zur Volker-*

kunde von Südosteuropa III. Die Völkerbewegung an der Unten Donau in der Zeit von Diokletian bis Heraclius, I Teil. Bis zu Abwanderung der Gothen und Taifalen aus Transdanubien, Wien-Leipzig, 1928, p. 47—49. I. Barnea, DID, II, p. 394, 452; Em. Popescu în Tabula Imperii Romani, L. 35, București, 1969, s.v.

4. De pildă, Gh. Bichir, *La civilisation des Carpes au IIe—IIIe siècles d.n.e., à la lumière des fouilles archéologiques de Poiana Dulcești, de Butnărești et de Pădureni*, în Dacia, N.S., XI, București 1967, p. 223, nota 104; Idem, *Carpii în istoriografia română și străină*, în SCIV, 22, 1971, 2, p. 195, nota 23; Idem, *În legătură cu unele lucrări recent apărute*, în SCIV, 22, 1971 4, p. 667; Maria Comșa, *Elemente „barbare” în zona limes-ului Dunării Inferioare în secolele al III-lea și al IV-lea*, în Pontica, 5, Constanța, 1972, p. 226.

5. Ammianus Marcellinus, XXVII, 5, 5.

6. Fontes, II, p. 125.

7. Pentru prima dată punctul de vedere desvoltat în această contribuție l-am expus succint la sesiunea Muzeului de Arheologie din Constanța în ziua de 20 oct. 1971 pe marginea comunicării Mariei Comșa: *Infiltrații „barbare” în zona limes-ului Dunării Inferioare în secolele al III-lea și al IV-lea și după aceea în diferite discuții la Institutul de Arheologie*.

8. De pildă, Gh. Bichir, *Civilizația carpică*, București, 1973, p. 156—157, 184 și Maria Comșa, op. cit., p. 226, nota 10.

9. Gh. Bichir, op. cit., p. 169, nota 492, referindu-se la *vicus carporum* din operai Ammianus Marcellinus scrie următoarele: „În literatura de specialitate s-a înrădăcinat părerea că este vorba de un singur sat al carpilor *Vicus Carporum* (așa este tradus și în Fontes II, 1970, p. 125). În realitate, textul lui Ammianus Mar-

cellinus — notează imediat mai departe *disinsul nostru coleg* — lasă să se înțeleagă că erau mai multe sate ale carpilor și că lângă unul dintre ele au staționat trupele romane”. În final, după ce reproduce textul lui Ammianus Marcellinus, Gh. Bichir adaugă: „Petre Diaconu ne-a informat că independent de nci el a dat aceeași interpretare textului mai sus citat la sesiunea Muzeului din Constanța din 1972”. În această notă Gh. Bichir comite cel puțin trei greșeli: 1. Nimeni dintre istoricii care și-au aplecat luarea aminte asupra textului lui Am. Marcellinus n-a socotit că prin *vicus carporum* trebuie să se înțeleagă că este vorba despre un singur sat al carpilor. Istoricii în cauză au văzut în *vicus carporum* pur și simplu un toponimic, deci un nume propriu. 2. Textul lui Am. Marcell., nu lasă „să se înțeleagă” că este vorba nici „de mai multe” sau mai puține „sate ale carpilor” și nici că este vorba de un singur sat al carpilor. Nu ! Din fraza învinovățită reiese doar că trupele romane au bivuat lângă un sat carpic, adică locuit de carpi! 3. Punctul nostru de vedere expus în această notă a fost făcut public nu în 1972 cum ne asigură colegul nostru, ci în 1971 (vezi supra nota 7) dată la care D-sa încă mai susținea că *vicus carporum* este un toponimic (vezi, supra, nota 4) Raliindu-se concluziei noastre Gh. Bichir n-a reținut cu exactitate motivațiile care o justificau, fapt care l-a condus la erorile nr. 1 și 2 semnalate de noi în prezenta notă.

10. Gh. Bichir, op. cit., pp. 164—166, 169 și bibliografia respectivă; Maria Comșa, op. cit., p. 233—234.

11. Petre Diaconu, *Autour de la pénétration des Slaves au sud du Danube*, în Raports du IIIe Congrès International d'Archéologie slave. Bratislava, 7—14 septembrie, 1975 tome 1 Bratislava 1979 p. 165—169.

„DAS DORF DER KARPEN” ODER „EIN DORF DER KARPEN”

(Zusammenfassung)

Ammianus Marcellinus notiert gelegentlich seiner Darstellung des zweiten Kriegszugs Valens gegen die Goten (368), dass der Kaiser an einem Moment gezwungen war, seine Kämpfe propre *carporum* vicum fortzusetzen musste. Dieses *vicus carporum* befand sich neben Hirșova, einer donauländische Stadt aus der Dobrukscha.

Alle Forscher haben *vicus carporum* mit einem Ortsnamen, also mit einem Eigennamen gleichgesetzt. In diesem Zusammenhang behaupten wir, dass *vicus carporum* des Marcellinus nicht mit einem Ortsnamen, sondern mit irgendeinem Dorf aus der Reihe der, in der Dobrukscha in der zweiten Hälfte des III J. umgesiedelten Karpen, gleichgesetzt werden muss.

